

ارزیابی وبگاه مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت (WQET)

آذر نوری آفکند*

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

دکتر داریوش مطلبی

استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری

دکتر مهدی علیپورحافظی

استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات

تاریخ پذیرش: ۹۲/۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۰/۱۷

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف شناسایی وضعیت وبگاه مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی داخلی بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت (دبلیو. کیو.ای. تی) انجام شده است.

روش: روش پژوهش از نوع پیمایش ارزیابانه است. ابزار ارزیابی در این پژوهش دبلیو. کیو.ای. تی است. این ابزار به سنجش اعتبار وبگاه‌ها بر اساس ۹ معیار کلی محتوا، عملکرد، اعتبار، روزآمد بودن، پیوند، گرافیک، دامنه، ساختار و استفاده از برجسب‌ها می‌پردازد. جمعیت آماری پژوهش شامل کلیه وبگاه‌های نشریه‌های علمی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی که دارای وبگاه مستقل برای خود بوده‌اند که شامل ۱۳ وبگاه نشریه‌های حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از درصد، میانگین رتبه‌ای و انحراف معیار استفاده شده است.

یافته‌ها: بیش از ۶۰ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی از نظر میانگین کیفیت محتوا و بیش از ۸۰ درصد از نظر امتیاز عملکرد متوسط و قوی ارزیابی شده‌اند، از نظر امتیاز اعتبار تمامی وبگاه‌های مورد بررسی در سطح متوسط و بالاتر هستند. از نظر روزآمد بودن، تنها ۸ درصد به صورت قوی عمل کرده‌اند، از نظر پیوند ۵۳ درصد امتیاز متوسط و ۴۷ درصد امتیاز ضعیف یا بسیار ضعیف کسب کرده و از نظر گرافیک، امتیاز آن‌ها بیش از ۹۰ درصد از وبگاه‌ها متوسط به بالا و از نظر معیار ساختار، بیش

* نویسنده رابط: nuori.azar@gmail.com

از ۹۳ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی در سطح قوی عمل کرده‌اند. از نظر معیار ابر برچسب ۴۶ درصد از وبگاه‌ها در سطح عالی و حدود ۵۴ درصد ضعیف بوده‌اند.

نتیجه‌گیری: از کل ۳۱ مولفه و ۸ معیار مورد بررسی در این پژوهش برای ارزیابی وبگاه نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی، تنها ۲ معیار عملکرد و اعتبار در سطح عالی و معیار محتوا از نظر عملکرد قوی و معیارهای گرافیک، ساختار، ابربرچسب متوسط و همچنین دو معیار پیوند و روزآمدبودن ضعیف بوده‌اند.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی کیفیت، ارزیابی وبگاه، دبلیو. کیو.ای. تی، وبگاه نشریات کتابداری، نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقدمه

با افزایش منابع اطلاعاتی پیوسته^۱، استفاده از وب به عنوان یک منبع اطلاعاتی به میزان زیادی افزایش یافته است؛ این در حالی است که محیط وب به گونه‌ای است که افراد می‌توانند آزادانه و بدون هیچ نظارتی به انتشار مطالب خود بپردازند (Metzger, etal, 2003) (به نقل از عصاره، ۱۳۸۱). در نتیجه هیچ‌گونه نظارت کیفی بر روی مطالب منتشرشده در وب وجود ندارد. از این رو، طبیعی است که همه روزه با طیف وسیعی از مطالب وب با کیفیت‌های متفاوت در کنار یکدیگر روبرو شویم (عصاره، ۱۳۸۱).

گسترش فناوری و ظهور اینترنت سبب شد نشریه از قالب کاغذی به حالت الکترونیکی تبدیل شود و این تبدیل، با توجه به مزیت‌هایی که داشت، با استقبال بسیار روبه‌رو شد (حیاتی و حمیدی، ۱۳۸۵، ۶۷). تفاوت بین محیط نشر الکترونیکی و سنتی، تاثیر شگرفی بر جامعه اطلاعاتی گذاشته و افق‌های جدیدی را بر روی کاربران گشوده است (ستوده، ۱۳۸۸، ۵۴). تعداد نشریات الکترونیکی با چنان سرعتی افزایش یافته که نوعی انقلاب گوتنبرگی را در ذهن تداعی می‌کند و می‌توان آن را انقلاب الکترونیکی نامید (زال زاده، ۱۳۸۳، ۱۴). تصور غالب این است که نشریات الکترونیکی نقاط مشترک کمی دارند، ولی واقعیتی که از تحقیقات مختلف آشکار شده این است که بسیاری از مسائل مربوط به نشریات چاپی، در مورد نشریات الکترونیکی نیز مصداق دارد (حیاتی و حمیدی، ۱۳۸۵). رشد روزافزون اطلاعات در بستر وب و قرارگرفتن حجم بسیار زیادی از اطلاعات در وبگاه‌ها با هر کیفیت و محتوایی و عدم توجه به معیارها و استانداردهای معین در طراحی آنها سبب شده تا دسترسی به برخی از اطلاعات با مشکلاتی همراه باشد و وبگاه‌ها در عمل نتوانند خدمات مطلوبی را به مخاطبان خود ارائه کنند.

ضرورت دستیابی سریع پژوهشگران به جدیدترین اطلاعات تخصصی منتشرشده در مجله‌های علمی از یک سو و وجود محدودیت دسترسی به مجله‌های چاپی از سوی دیگر ضرورت عرضه مجله‌ها در بستر وب را دو چندان کرده است. بنابراین ناشران مجله‌های علمی تلاش می‌کنند برای دسترس‌پذیرکردن متن کامل مجله‌های خود از شبکه وب استفاده کنند. همین مسئله سبب شده است در سال‌های اخیر وب به بستر بسیار مناسبی برای عرضه اطلاعات علمی تبدیل شود و پژوهشگران بسیاری به جستجوی اطلاعات مورد نیاز خود در وب بپردازند. رشد روزافزون اطلاعات در بستر وب و قرارگرفتن حجم بسیار زیادی از اطلاعات در وبگاه‌ها با هر کیفیت و محتوایی و عدم توجه به معیارها و استانداردهای معین در طراحی آنها سبب شده است تا دسترسی به برخی از اطلاعات با مشکلاتی همراه باشد و وبگاه‌ها در عمل نتوانند خدمات مطلوبی را به مخاطبان ارائه دهند، بنابراین بررسی وبگاه‌های مجله‌های علمی به ویژه در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی از نظر میزان پایبندی به استانداردهای طراحی، ضمن مشخص کردن وضعیت وبگاه‌های مجله‌ها، خلأهای موجود را مشخص و دست‌اندرکاران را در طراحی مناسب‌تر آنها یاری می‌رساند.

¹ Online

یکی از معیارهای تولیدشده به این منظور ابزار «ارزیابی کیفیت وب دبلیو.کیو.ای.تی» است. در این ابزار به سنجش اعتبار وبگاه‌ها بر اساس معیار کلی محتوی، عملکرد، اعتبار، روزآمدبودن، پیوند، گرافیک، ساختار و استفاده از برجسب‌ها و دامنه پرداخته می‌شود. در این مقاله تلاش می‌شود وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت دبلیو.کیو.ای.تی^۱ ارزیابی و پیشنهادهایی در جهت ارتقای کیفیت آنها و ایجاد وبگاه‌های بهتر مجله‌ها در آینده ارائه و به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

۱. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر محتوا بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۲. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر عملکرد بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۳. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر اعتبار بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۴. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر روزآمدبودن بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۵. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر پیوند بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۶. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر گرافیک بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۷. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر ساختار بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟
۸. وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر استفاده از برجسب‌ها بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی چگونه است؟

پیشینه پژوهش

در زمینه ارزیابی وبگاهی مجلات کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران پژوهش‌های چندی صورت گرفته است، عمده‌ترین پژوهش‌های موجود در این زمینه مربوط به بررسی‌های انجام‌شده در خارج از کشور می‌باشد. مطالعه پژوهش‌های اصغری (۱۳۸۱)؛ ایلخانی (۱۳۸۱)؛ مردامند (۱۳۸۴)؛ احمدی و حری (۱۳۸۸) نشان‌دهنده آن است که بیشتر پژوهش‌ها با استفاده از روش مشاهده مستقیم وبگاه‌های سازمان‌ها و کتابخانه‌ها و با استفاده از یک سیاهه واری محقق ساخته صورت گرفته است. معیارهای ارزیابی مانند: روز آمدی (ایلخانی، ۱۳۸۳)، عینیت و بی‌طرفی، دسترس‌پذیری، سطح پوشش، ساختار (مردامند، ۱۳۸۴)، راهبری و کارکرد و ... از مهمترین معیارهای ارزیابی وبگاه‌های مورد استفاده توسط پژوهشگران مذکور بوده‌اند. همچنین پژوهش‌های خارج از کشور نیز نشان می‌دهد که توجه بیشتری به ارزیابی دسترس‌پذیری وبگاه‌های کتابخانه‌ها داشته‌اند (Ke & etal. 2002). با توجه به ضرورت ارزیابی و ارتقاء کیفیت وبگاه‌های نشریات علمی و نیز این که موضوع حاضر کمتر توسط پژوهشگران مورد توجه قرار گرفته و حتی پژوهش‌های معدود این حوزه نیز توجه محدودی به ابزارهای استاندارد این حوزه داشته‌اند، این مطالعه با استفاده از مدل دبلیو.کیو.ای.تی. به مطالعه وبگاه‌های نشریات ادواری کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته است.

¹ WQET (Website Quality Evaluation Tool)

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به توصیف وضعیت موجود و مطابقت آنها با استاندارد دبلیو.کیو.ای.تی.، روش پژوهش حاضر از نوع پیمایش ارزیابانه است، جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه وبگاه‌های نشریه‌های علمی حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی که دارای وبگاه مستقل برای نشریه در سال ۱۳۹۱ هستند. این وبگاه‌ها بر اساس بررسی اولیه شامل موارد زیر می‌باشند: ماهنامه ارتباط علمی (نما)^۱، فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات^۲، نشریه شمس^۳، فصلنامه اطلاع‌شناسی^۴، نشریه عطف^۵، فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی (پیام کتابخانه)^۶، کتاب ماه کلیات^۷، پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی^۸، مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی^۹، فصلنامه دانش‌شناسی^{۱۰}، تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی^{۱۱}، وبولوژی^{۱۲}، پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات^{۱۳} است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از میانگین، فراوانی، درصد فراوانی، انحراف معیار، نما یا مد استفاده شده است و از نرم‌افزارهای SPSS ویرایش ۱۷ برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

ابزار گردآوری اطلاعات پژوهش، سیاهه واری است که بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه دبلیو.کیو.ای.تی. طراحی شده از سوی مک اینرنی^{۱۴} تهیه و تدوین شده است. گردآوری اطلاعات از طریق مشاهده مستقیم تک تک وبگاه‌ها و بررسی دقیق آنها با استفاده از این ابزار توسط پژوهشگران صورت گرفته است؛ این ابزار شامل ۹ معیار اصلی و ۳۱ مولفه بوده است. لازم به ذکر است که معیار، دامنه و ۷ مولفه مرتبط به آن به علت این که مناسب برای وبگاه نشریات کتابداری نیستند و غیر قابل استفاده برای آنها می‌باشند حذف شده‌اند. امتیاز کلی کیفیت از ۹ معیار متفاوت با امتیازهای تعلق گرفته از ۱ تا ۷ (ضعیف ۱-۲، متوسط ۳-۴، خوب ۵-۶، عالی ۷) برای هر معیار به دست آمده است. ۳ معیار محتوا، عملکرد و اعتبار به این دلیل که محتوا اشاره به محتوای فکری، تازگی و وضوح مطالب دارد، عملکرد به معنای سهولت در استفاده و جستجو است و اعتبار، اشاره به اعتبار پدیدآورنده و یا سازمان پشتیبان دارد.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر که از دبلیو.کیو.ای.تی. برای ارزیابی وبگاه‌های نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران صورت گرفته یافته‌هایی حاصل از ارزیابی توسط پژوهشگران حاصل شده است که در ادامه به ترتیب ارائه شده‌اند.

• کیفیت محتوا

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر محتوا بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو.کیو.ای.تی. چگونه است؟

برای پاسخ به این پرسش، محتوای وبسایت‌های نشریات مورد بررسی بر اساس مولفه‌های مورد نظر توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفتند که نتایج زیر حاصل شد:

¹ <http://www.irandoc.ac.ir>

² <http://www.irandoc.ac.ir>

³ <http://www.aqlibrary.org>

⁴ <http://sites.google.com/site/informology/persian>

⁵ <http://www2.atfmag.info>

⁶ <http://www.iranpl.ir>

⁷ <http://www.ketab.ir>

⁸ <http://jm.um.ac.ir/index.php/riis/index>

⁹ http://journals.nlai.ir/faslname/index.php?sid=1&slc_lang

¹⁰ <http://ep.jntb.ir/Default.aspx?tabid=124>

¹¹ <http://journals.ut.ac.ir/page/journal-main-page.html?jourId=47>

¹² <http://www.webology.org/index.html>

¹³ http://jipm.irandoc.ac.ir/index.php?&slct_pg_id=66&sid=1&slc_lang=fa

جدول ۱. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب میانگین کیفیت محتوا

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰/۰۰
ضعیف	۲	۱۵/۳۸
متوسط	۴	۳۰/۷۷
قوی	۵	۳۸/۴۶
عالی	۲	۱۵/۳۸
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۱، مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۵ وبگاه یعنی ۳۸,۴۶ درصد قوی و تنها تعداد ۲ وبگاه یعنی ۱۵,۳۸ درصد عالی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر با توجه به سطح سنجش آن، مد (گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) می‌باشد که در این متغیر گزینه قوی با ۵ فراوانی بوده است. این نشان‌دهنده آن است که محتوای وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان زیادی به محتوای وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دلیو. کیو. ای. تی. در سطح قوی حفظ کرده‌اند.

• کیفیت عملکرد

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر عملکرد بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۲. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب میانگین کیفیت عملکرد

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰/۰۰
ضعیف	۲	۱۵/۳۸
متوسط	۴	۳۰/۷۷
قوی	۷	۵۳/۸۵
عالی	۰	۰/۰۰
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۲- مشاهده می‌شود، تعداد ۷ وبگاه یعنی ۵۳,۸۵ درصد از نظر کیفیت عملکرد قوی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر مد می‌باشد (گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) که در این متغیر گزینه قوی با ۷ عدد فراوانی بوده است. این نشان‌دهنده آن است که محتوای وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان زیادی به عملکرد وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دلیو. کیو. ای. تی. در سطح قوی حفظ کرده‌اند. از نظر امتیاز عملکرد بیش از ۵۳ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی عملکرد آنها بالاتر از متوسط بوده است و از نظر این معیار هم وبگاه‌های مورد بررسی به نحو قابل قبولی عمل کرده‌اند.

• روزآمد بودن

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر روزآمد بودن بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۳- توزیع فراوانی رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد بررسی بر حسب میانگین روزآمدبودن

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰/۰۰
ضعیف	۳	۲۵/۰۰
متوسط	۸	۶۶/۶۷
قوی	۱	۸/۳۳
عالی	۰	۰/۰۰
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۳ وبگاه یعنی ۲۵ درصد از نظر رتبه‌بندی روزآمدبودن، ضعیف بوده‌اند، تعداد ۸ وبگاه یعنی ۶۶،۶۷ درصد متوسط، تعداد ۱ وبگاه یعنی ۸،۳۳ درصد قوی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر مدل (گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) می‌باشد که در این متغیر گزینه متوسط با ۸ عدد فراوانی بوده است. این نشان‌دهنده آن است که محتوای وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان متوسطی به روزآمدبودن وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دلیو کیو ای تی در سطح متوسط حفظ کرده‌اند.

• پیوند

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر پیوند بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۴. توزیع فراوانی رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد بررسی بر حسب امتیاز پیوند

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۱	۷/۶۹
ضعیف	۵	۳۸/۴۶
متوسط	۷	۵۳/۸۵
قوی	۰	۰
عالی	۰	۰
کل	۱۳	۱۰۰

از کل وبگاه‌ها، از نظر پیوند ۵۳ درصد امتیاز متوسط کسب کرده و ۴۷ درصد امتیاز پیوند آنها ضعیف یا بسیار ضعیف بوده است. بنابراین محتوای وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان متوسطی به پیوند وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دلیو. کیو. ای. تی. در سطح متوسط حفظ کرده‌اند.

• گرافیک

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر گرافیک بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۵. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب میانگین امتیاز گرافیک

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۱	۷/۶۹
ضعیف	۰	۰/۰۰
متوسط	۲	۱۵/۳۸
قوی	۵	۳۸/۴۶
عالی	۵	۳۸/۴۶
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ذیل مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۲ وبگاه یعنی ۱۵/۳۸ درصد متوسط، تعداد ۵ وبگاه یعنی ۳۸/۴۶ درصد قوی و تعداد ۵ وبگاه یعنی ۳۸/۴۶ درصد عالی بوده‌اند. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت از نظر گرافیک امتیاز بیش از ۹۰ درصد وبگاه‌ها متوسط به بالا و امتیازات آنها مناسب بوده است.

• اعتبار

وضعیت وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر اعتبار بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۶. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب میانگین امتیاز اعتبار

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰
ضعیف	۰	۰
متوسط	۴	۳۰/۷۷
قوی	۹	۶۹/۲۳
عالی	۰	۰
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۶- مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۴ وبگاه یعنی ۳۰،۷۷ درصد از نظر رتبه متوسط و تعداد ۹ وبگاه یعنی ۶۹،۲۳ درصد قوی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر مد (گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) می‌باشد که در این متغیر گزینه قوی ۹ عدد فراوانی بوده است. این نشان‌دهنده آن است که اعتبار وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان زیادی به پیوند وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دلیو. کیو. ای. تی. در سطح قوی حفظ کرده‌اند.

• ساختار

تعیین وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر ساختار بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۷. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب میانگین امتیاز ساختار

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰
ضعیف	۱	۷/۶۹
متوسط	۰	۰/۰۰
قوی	۴	۳۰/۷۷
عالی	۸	۶۱/۵۴
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۱ وبگاه یعنی ۷،۶۹ درصد از نظر رتبه ساختار ضعیف و تعداد ۴ وبگاه یعنی ۳۰،۷۷ درصد قوی و تعداد ۸ وبگاه یعنی ۶۱/۵۴ درصد از نظر امتیاز ساختار عالی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر مد (گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) می‌باشد که در این متغیر گزینه عالی با ۸ عدد فراوانی بوده است. این

نشان‌دهنده آن است که ساختار وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان عالی به ساختار وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دبلیو. کیو. ای. تی. در سطح عالی حفظ کرده‌اند.

• ابر برچسب

تعیین وبگاه‌های مجله‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از نظر استفاده از برچسب‌ها بر اساس ابزار ارزیابی کیفیت وبگاه‌ها دبلیو. کیو. ای. تی. چگونه است؟

جدول ۸. رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مشاهده بر حسب میانگین امتیاز ابربرچسب

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی	درصد فراوانی
بسیار ضعیف	۰	۰
ضعیف	۷	۵۳/۸۵
متوسط	۰	۰
عالی	۶	۴۶/۱۵
قوی	۰	۰
کل	۱۳	۱۰۰

همان‌گونه که در جدول ۸ مشاهده می‌شود از کل وبگاه‌ها، تعداد ۷ وبگاه یعنی ۵۳/۸۵ درصد از نظر رتبه ابربرچسب ضعیف و تعداد ۶ وبگاه یعنی ۴۶/۱۵ درصد قوی بوده‌اند. آماره محاسبه‌شده برای این متغیر مد(گویه‌ای که دارای بیشترین تکرار است) می‌باشد که در این متغیر گزینه ضعیف با ۷ عدد فراوانی بوده است. این نشان‌دهنده آن است که ساختار وبگاه نشریات مورد مطالعه اکثراً به میزان ضعیفی به ساختار وبگاه توجه داشته و آن را بر اساس مدل دبلیو. کیو. ای. تی. در سطح ضعیف حفظ کرده‌اند.

جدول ۹- توزیع نمرات اخذشده وبگاه‌ها بر حسب معیارهای ارزیابی

معیارها دبلیو کیو تی	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
۱ محتوا	۳۶	۸۴	۵۹/۷	۱۶/۹۲
۲ عملکرد	۵۲	۱۲۴	۱۰۴/۳	۲۲/۱۸
۳ روزآمدبودن	۷	۱۶	۹/۶۲	۲/۱۸
۴ پیوند	۷	۲۱	۱۵/۴۶	۴/۴۵
۵ گرافیک	۱۲	۲۸	۲۳/۴۶	۴/۷۴
۶ اعتبار	۸۰	۱۴۴	۱۲۲/۱۶	۲۵/۴۸
۷ ساختار	۱۱	۲۷	۲۱/۶۹	۵/۵۴
۸ ابر برچسب	۱	۷	-	-

با توجه به جدول ۹ میانگین نمره کسب‌شده در مجموع وبگاه‌ها برای محتوا کمترین نمره ۳۶ و بیشترین نمره ۸۴ و کمترین نمره عملکرد ۵۲ و بیشترین نمره ۱۲۴ بوده است، از نظر روزآمدبودن کمترین نمره ۷ و بیشترین نمره ۱۶ و کمترین نمره در معیار پیوند ۷ و بیشترین نمره ۲۱ بوده است. کمترین نمره در معیار گرافیک ۱۲ و بیشترین نمره ۲۸ و کمترین نمره در معیار اعتبار ۸۰ و بیشترین نمره ۱۴۴ بوده است. کمترین نمره در معیار ساختار ۱۱ و بیشترین نمره ۲۷ بوده است و کمترین نمره در معیار ابر برچسب برابر ۱ و بیشترین نمره ۷ بوده است.

جدول ۱۰- توزیع فراوانی رتبه‌بندی وبگاه‌های مورد مطالعه بر حسب نمرات اخذشده در معیارهای دلیو، کیو. ای. تی.

مقیاس رتبه‌بندی	فراوانی
پیوند	ضعیف
روزآمدبودن	ضعیف
گرافیک	متوسط
ساختار	متوسط
ابربرچسب	متوسط
محتوا	قوی
عملکرد	عالی
اعتبار	عالی

جدول ۱۰ نشان‌دهنده وضعیت وبگاه‌های مورد بررسی بر اساس معیار ارزیابی دلیو، کیو. ای. تی. است. همان‌گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود، در مجموع امتیاز کلی وبگاه‌ها از نظر پیوند و روزآمدبودن ضعیف بوده است. از نظر ساختار، گرافیک و ابربرچسب، متوسط، از نظر محتوا قوی و از نظر عملکرد و اعتبار، عالی عمل کرده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

کیفیت وبسایت‌ها به لحاظ تمامی معیارها (۹ معیار اصلی در دلیو، کیو. ای. تی.) نشان از اهمیت مسئولان آنها به موضوع اطلاع‌رسانی و استفاده از محتوای آنها و نیز جذب مخاطبان دارد. توجه همه‌جانبه به معیارها نیز در وصول به هدف ذکرشده بسیار حائز اهمیت است. براین اساس، توجه به برخی از معیارها و عدم توجه به برخی دیگر باعث آشفته‌گی در بهره‌برداری و تاثیرگذاری وبسایت‌ها است. همواره در ارزیابی‌ها با بهره‌گیری از معیارهای مختلف این موضوع اهمیت می‌یابد که همه معیارها از ارزش یکسانی برخوردار نیستند از این رو، در برنامه‌ریزی برای رشد (در صورت وجود ضعف) ابتدا باید اهمیت بیشتری به معیارهای با ارزش بالا معطوف باشد. با وجود این در ادامه مسیر باید توجه به تمامی معیارها در سرلوحه امور قرار گیرد. این مساله در ارزیابی وبسایت‌ها از این بابت اهمیت ویژه‌ای می‌یابد که کم‌توجهی به برخی از معیارها با توجه به اینکه تمامی معیارها در کنار هم کل واحدی را می‌سازند و در جذب مخاطبان و بهره‌برداری از محتواها و وبسایت تاثیرگذار هستند، می‌تواند تاثیر ویژه‌ای بر سایر معیارها گذاشته و در کل نتیجه تاثیر منفی می‌گذارد. بنابراین، توجه به همه معیارها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار خواهند بود. با وجود این در پژوهش حاضر به ارزش معیارها نیز همانند پژوهش‌های عصاره (۱۳۸۷) و McInerney and Bird (2005) نیز توجه شده است.

از نظر محتوا، بررسی یافته تحقیق نشان داد که بیش از ۶۰ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی از نظر میانگین کیفیت محتوا متوسط و بالاتر بوده است، این امر نشان‌دهنده توجه وبگاه‌ها به اهمیت محتوا است و وبگاه نشریات مورد بررسی هر کدام سعی کرده‌اند که از نظر محتوا، وبگاه را در سطح قابل قبول نگه دارند. نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه مرادمند (۱۳۸۴) همسو است، در این مطالعه نیز ویژگی‌های ساختاری و محتوایی مهم، شناسایی شده است.

از نظر امتیاز عملکرد بیش از ۸۰ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی متوسط و قوی بوده‌اند و از نظر این معیار هم وبگاه‌های مورد بررسی به نحو قابل قبولی عمل کرده‌اند. از لحاظ امتیاز اعتبار تمامی وبگاه‌های مورد بررسی در سطح متوسط و بالاتر است و امتیاز آنها مناسب می‌باشد. از نظر روزآمدبودن، ۶۶ درصد عملکرد متوسطی داشته‌اند و تنها ۸ درصد به صورت قوی عمل کرده‌اند، و لازم است که وبگاه‌های مورد بررسی بیشتر به این مسئله توجه کنند و عملکرد خود در این زمینه را ارتقا دهند. نتایج این پژوهش همسو با نتایج مطالعه ایلخانی (۱۳۸۳) است؛ نتایج این مطالعه نشان داد که وبگاه‌ها توجه چندانی به روزآمدبودن نکرده‌اند. با توجه

به ضعف روزآمدی وبگاه‌ها، پیشنهاد می‌شود، طراحان و مدیران وبگاه‌ها، نسبت به بروزرسانی آن‌ها با توجه به تغییر و تحول حرفه کتابداری و همگام‌شدن آن با رشد فناوری اقدام کنند تا سبب ارتقای کیفی وبگاه شوند. با توجه به روزآمدی وبگاه‌ها، پیشنهاد می‌شود، طراحان و مدیران وبگاه‌ها، نسبت به بروزرسانی وبگاه‌ها با توجه به تغییر و تحول حرفه کتابداری و همگام‌شدن آن با رشد فناوری اقدام کنند تا سبب ارتقای کیفی وبگاه شوند.

از نظر پیوند، ۵۳ درصد امتیاز متوسط و ۴۷ درصد امتیاز آنها ضعیف یا بسیار ضعیف بوده است. نتایج این مطالعه با نتایج پژوهش عصاره (۱۳۸۷) همسو است که در این مطالعه نیز وبگاه‌های مورد بررسی از نظر پیوند ضعیف بوده‌اند. با توجه به اینکه وبگاه‌های نشریات علمی وظیفه خدمت‌رسانی به کاربران را دارند، کم‌بودن پیوندها نشان از عدم توجه به این مهم است، از این رو، پیشنهاد می‌شود که مدیران و طراحان وبگاه‌ها از متخصصان اطلاع‌رسانی طراحی و مدیریت آن‌ها استفاده کنند.

از نظر گرافیک، امتیاز بیش از ۹۰ درصد وبگاه‌ها متوسط و از نظر امتیازات مناسب بوده است. نتایج این مطالعه با مطالعه عصاره (۱۳۸۷) همسو است که این مطالعه نیز گرافیک تارنما امتیازی در سطح متوسط را به خود اختصاص داده است. با توجه به ضعف بودن وبگاه‌های مورد بررسی از نظر گرافیک، پیشنهاد می‌شود که طراحان وبگاه به این مساله توجه داشته باشند و در طراحی وبگاه از فایل‌های گرافیکی مناسب استفاده کرده و از فایل‌های گرافیکی با حجم بالا کمتر استفاده نمایند.

از نظر معیار ساختار، بیش از ۹۳ درصد از وبگاه‌های مورد بررسی در سطح قوی و بالاتر عمل کرده‌اند و تنها ۷ درصد امتیاز ساختار آنها ضعیف بوده است. از نظر معیار ابر برچسب ۴۶ درصد از وبگاه‌ها در سطح عالی و حدود ۵۴ درصد ضعیف عمل کرده‌اند. نتایج این مطالعه تا حدودی با نتایج تحقیق McInerney and Bird (2005) ناهمسو است، زیرا در این مطالعه مشخص شد که ویژگی‌هایی از قبیل سوگیری، تعهد، استفاده از ابر برچسب‌ها مطرح نبوده و تنها دسترس‌پذیری تارنما مطرح و مورد توجه بوده است.

از کل ۳۱ مولفه و ۸ معیار مورد بررسی در این پژوهش برای ارزیابی وبگاه نشریات کتابداری و اطلاع‌رسانی، تنها دو معیار عملکرد و اعتباری در سطح عالی داشته‌اند؛ معیار محتوا از نظر عملکرد قوی بوده، معیارهای گرافیک، ساختار، ابربرچسب متوسط و دو معیار پیوند و روزآمدبودن ضعیف بوده‌اند، این خود بیانگر این است که از معیارهای مندرج در این سیاهه واری تنها سه معیار مورد بررسی (اعتبار، عملکرد و محتوا) مورد توجه طراحان و مسئولان وبگاه بوده و سایر معیارها مورد کم‌توجهی واقع شده‌اند. نتایج پژوهش در مجموع حاکی از آن است که وبگاه‌های مورد مطالعه، به اندازه کافی به ویژگی‌ها و معیارهای مندرج در ابزار ارزیابی کیفیت دلبلیو.کیو.ای.تی توجه نکرده و در سطح متوسط قرار داشته‌اند؛ به نظر پژوهشگر، می‌باید این ویژگی‌ها در طراحی وبگاه‌ها مد نظر قرار گیرد تا از این طریق باعث افزایش سطح ارتقای کیفی وبگاه‌های مورد مطالعه شود. همان‌طور که گفته شد ابزار دلبلیو.کیو.ای.تی. که هنجاریابی شده و پایایی آن‌ها قبلاً مورد آزمایش قرار گرفته است می‌تواند به عنوان ابزاری استاندارد و مطمئن در ارزیابی کیفی وبگاه‌های کتابخانه‌ای و سایر وبگاه‌ها در خدمت طراحان وبگاه و متخصصان اطلاع‌رسانی قرار گیرد.

منابع

احمدی، نفیسه؛ حری، عباس (۱۳۸۸). ارزیابی صفحات وب کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران و ارائه الگوی پیشنهادی جهت بهبود کیفیت آنها. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، دوره سی و نهم، ۱، ۱۷-۳۴.

اصغری پوده، احمد رضا (۱۳۸۰). عناصر و ویژگی‌های مطرح در طراحی وب سایت کتابخانه‌های دانشگاهی پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی، مشهد، ۲۱-۵۱.

ایلخانی، شکوفه (۱۳۷۹). *کارایی اطلاعات منتشرشده در صفحات خانگی در مراکز تحقیقاتی و پژوهشی شهر تهران* پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شمال، تهران.

- حری، عباس (۱۳۸۲). *اطلاع‌رسانی: نگرش‌ها و پژوهش‌ها*. تهران: نشر کتابدار.
- حسن زاده، محمد (۱۳۸۴). تعامل حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی با فرآیند جهانی‌شدن. در *سینما جهانی‌شدن، ارتباطات و حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، تهران. مجموعه مقالات و سخنرانی‌های ارائه‌شده. ج ۲. مجموعه مقالات و سخنرانی‌های ارائه‌شده. ج ۲. تهران: انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۷۶-۹۵.
- حسن‌شاهی، محبوبه (۱۳۸۵). *بررسی نگرش و میزان استفاده اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز از پایگاه‌های اطلاعاتی ابسکو، الزویر، ساینس دایرکت و پروکوئست*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه شیراز، شیراز.
- حیاتی، زهیر؛ حمیدی، علی (۱۳۸۵). «معیارهای انتخاب و ارزیابی نشریات الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی و موسسات پژوهشی ایران». *فصلنامه کتاب*، دوره ۴، شماره ۱۷، صص ۴۲-۶۰.
- دراگولانسکو، نیکولا جورج (۱۳۸۳). *ارزیابی کیفی وبگاه‌ها: معیارها و ابزارها*. ترجمه افشین حمدی پور و ابراهیم صادقی. *فصلنامه کتاب*. دوره ۵، شماره ۲۱، ۷۸-۹۳.
- رضایی شریف آبادی، سعید (۱۳۷۳). *شبکه کامپیوتری اینترنت در خدمت اطلاع‌رسانی*. *پیام کتابخانه*. دوره ۴ شماره ۲، صص ۸۶-۱۰۴.
- زال زاده، ابراهیم (۱۳۸۳). *کتاب‌ها و نشریات الکترونیکی؛ شیوه نوین اطلاع‌رسانی*. *کاوش‌نامه*، دوره ۵، شماره ۷، صص ۴۹-۵۹.
- ستوده، هاجر؛ رزمجو، فاطمه؛ زارع، لیل (۱۳۸۸). *ارزیابی چگونگی معرفی نشریات علمی-پژوهشی ایران در اینترنت بر اساس استانداردهای بین‌المللی: با تأکید بر ویژگی‌های موثر بر نمایانی نشریات علمی*. *نشریه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، دوره چهارم، شماره ۱۲، صص ۳۸-۵۲.
- شریف، عاطفه (۱۳۸۴). *بیان ضرورت و معیارهای ارزیابی در صفحات وب*. *مجله الکترونیکی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران*. شماره چهارم دوره چهارم، صص ۲۱-۲۸.
- عصاره، فریده (۱۳۸۱). «معیارهای ارزیابی منابع اینترنتی». *فصلنامه کتاب*، دوره سیزدهم، ۱: ۶۱-۶۷.
- عصاره، فریده و زینب‌پایی (۱۳۸۷). *ارزیابی کیفیت تارنما (وبسایت)‌های کتابخانه‌های دانشگاه‌های دولتی ایران به منظور ارائه پیشنهادهایی در جهت ارتقای کیفیت آنها*. *مجله علوم و فناوری اطلاعات*. دوره ۲۳، ش ۴، صص ۳۵-۶۸.
- کوک، آلیسون (۱۳۸۲). *راهنمای یافتن اطلاعات با کیفیت در اینترنت: راهبردهای گزینش و ارزیابی*. ترجمه مهدی خادمیان. مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- مردامند، علی (۱۳۸۴). *ارائه الگوی مناسب برای ارتقاء کیفی تارنمای کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران از طریق تحلیل محتوایی و ساختاری*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ورع، نرجس و زهیر حیاتی (۱۳۸۶). *بررسی وضعیت صفحات خانگی کتابخانه‌های دانشگاهی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری*. *فصلنامه کتاب* ۷۲: ۷۸-۶۱.

Christ P. Low Cost Ways to Segment Marketing. (2005). Available at URL: www.Knowthis.com/articles/marketing

Dragulanescu, N. G. (2002). Website quality evaluations: criteria and tools, *The International Information & Library Review*, 34(3), 247-254.

Ferney SL, Marshall AL. (2006). Website Physical Activity Interventions: Preferences of Potential Users. *Health Educ Res*, 21(4), 560-6.

Harris & Paul. E-Business Fundamentals. (Cited 27 February 2013) Available at: www.paulharris.com.

Henke, Harold (2001), *Electronic Books and E-Publishing*. Springer.

Ke, H.; Kwakkelaar, R.; Tai, Y.; Chen, L. (2002). Exploring behaviour of E-journal users in science and technology: transaction log analysis of Elsevier's Science direct in Taiwan. *Library and Information Science Research*, 24 (3), 265-91.

McInerney, Claire, and Nora J. Bird. (2005). Assessing Website Quality In Context. *Information Research* 10 (2), 14-15.

U.S. Department of Labor (1995). Employment Outlook: 1994-2005 job quality and other aspects of projected employment Growth .Washington D.C: Bureau of Labor Statistics.

Archive of SID